

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA 9D

2. NÁHRADNÍ TERMÍN

C9PDD26C0T04

DIDAKTICKÝ TEST

Počet úloh: 30

Maximální bodové hodnocení: 50 bodů

Povolené pomůcky: psací potřeby

Tento dokument obsahuje zdůvodnění správných řešení jednotlivých úloh didaktického testu.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 1–3

Sestřička Starost s námi chodí.
Neujdeš jí vlakem, neunikneš jí lodí;
a jsme tak na sestřičku zvyklí,
že bychom jí ani neunikli.
Víme to, doznáme to plaše,
že patří k nám a že je naše.
Osudem tak už je určeno,
že milujem i své břemeno.

Jen touha školácká občas nás jímá
odskočit chvilinku, když Starost dřímá,
stavit se v sousedově sadu,
tropit něco bez ladu a skladu,
*****,
květů se navonět jetele,
naslouchat, **kterak** hučí splav,
zavolat horám na pozdrav,
říct: Svět je krásný, dobří jsou lidé.
Vždy je chvíle, která nás omámí!
Sestřička Starost s úsměvem přijde,
šátečkem mává už za námi!

(V. Dyk: Sestřička Starost; upraveno)

1 bod

1 To, o čem se píše ve výchozím textu, lze zobecnit. Které z následujících zobecňujících tvrzení je v souladu s výchozím textem?

- A) Člověk nikdy netouží chovat se bezstarostně.
- B) Člověk nikdy během života nezažije opojný okamžik.
- C) Člověk věří tomu, že někdo může celý život prožít bez starostí.
- ☒ D) Člověk si uvědomuje, že starosti jsou nedílnou součástí jeho života.

Komentář

Pravdivost tvrzení uvedeného v možnosti D) dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny barevně.

1 bod

2 Na vynechané místo (*****) ve výchozím textu patří osmislabičný verš, který se rýmuje s bezprostředně následujícím veršem. Jaký verš na toto místo patří?

- ☒ A) jít bez cíle a vesele
- B) jít bez cíle a vytrvale
- C) nebát se v létě chladu
- D) už se nebát v zimě chladu

Komentář

Na vynechané místo patří verš *jít bez cíle a vesele*: je osmislabičný a rýmuje se s bezprostředně následujícím veršem *květů se navonět jetele*. Verš *jít bez cíle a vytrvale* je devítislabičný, verše uvedené v možnostech C) a D) se rýmují s veršem bezprostředně předcházejícím (verš *nebát se v létě chladu* je navíc sedmislabičný).

1 bod

3 Která z následujících možností nejlépe vystihuje slovo **kterak**, tučně vyznačené ve výchozím textu?

- A) Toto slovo, jehož synonymem je slovo *jak*, se často používá i v běžné mluvě.
- B) Toto slovo, jehož synonymem je slovo *jaký*, se často používá i v běžné mluvě.
- ☒ C) Toto slovo, jehož synonymem je slovo *jak*, se v běžné mluvě spíše nepoužívá.
- D) Toto slovo, jehož synonymem je slovo *jaký*, se v běžné mluvě spíše nepoužívá.

Komentář

Príslovce *kterak* je knižní, v běžné mluvě se tedy spíše nepoužívá – častěji se používá jeho synonymum *jak* (*naslouchat, kterak hučí splav* = *naslouchat, jak hučí splav*).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 4

Naše rodinné domy patří mezi energeticky nejúspornější stavby na trhu. Zavolejte nám a splňte si svůj sen o vlastním bydlení.

1 bod

4 Které z následujících tvrzení je pravdivé?

- ☒ A) Výchozí text je zapsán pravopisně správně.
- B) Výchozí text obsahuje pravopisnou chybu: místo *rodinné* má být *rodiné*.
- C) Výchozí text obsahuje pravopisnou chybu: místo *nejúspornější* má být *nejúspornějši*.
- D) Výchozí text obsahuje pravopisnou chybu: místo *splňte* má být *zplňte*.

Komentář

- Přídavné jméno *rodinný* je odvozeno od podstatného jména *rodina* příponou *-ný*.
- Slovo *nejúspornější* je tvarem 3. stupně přídavného jména *úsporný*. Jestliže základové slovo začíná na písmeno *ú*, píše se toto písmeno také po předponě.
- Sloveso *splnit* je odvozeno od slovesa *plnit* předponou *s-*.

max. 2 body

5 Ke každé z následujících podúloh (5.1 a 5.2) napište současné (tj. ne zastaralé) spisovné slovo, které odpovídá zadání a zároveň není vlastním jménem.

(Slova musí být zapsána pravopisně správně.)

- 5.1 Napište podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného čtyřslabičné, je příbuzné se slovem PLOT, skloňuje se podle vzoru STAVENÍ a obsahuje předponu.
- 5.2 Napište přídavné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného dvouslabičné, je příbuzné se slovem ZABLOUDIT, skloňuje se podle vzoru MLADÝ a neobsahuje předponu.

Řešení

- 5.1 např. oplocení
- 5.2 bludný

6 Přiřadte k jednotlivým trojicím sloves (6.1–6.3) odpovídající tvrzení (A–E).

(Žádná možnost z nabídky A–E nesmí být přiřazena víckrát než jednou.)

6.1	zahnout – zalévat – zadržet	<u>E)</u>
6.2	pobavit – postrašit – počítat	<u>C)</u>
6.3	rozčilovat – rozdat – rozebírat	<u>B)</u>
-
- A) V této trojici je pouze jedno sloveso dokonavé, konkrétně to první.
 B) V této trojici je pouze jedno sloveso dokonavé, konkrétně to druhé.
 C) V této trojici jsou celkem dvě slovesa dokonavá, konkrétně první a druhé.
 D) V této trojici jsou celkem dvě slovesa dokonavá, konkrétně druhé a třetí.
 E) V této trojici jsou celkem dvě slovesa dokonavá, konkrétně první a třetí.

Komentář

Dokonavá a nedokonavá slovesa se liší v několika aspektech, např. zatímco naprostá většina nedokonavých sloves tvoří budoucí čas s pomocným slovesem *být* (např. *budu psát*) a kombinují se s fázovými slovesy (např. *začnu psát*), pro dokonavá slovesa toto neplatí (např. dokonavé sloveso *napsat* nelze zkombinovat ani s *budu*, ani se *začnu*).

- 6.1 Slovesa *zahnout* a *zadržet* jsou dokonavá, sloveso *zalévat* je nedokonavé (např. *budu zalévat*, *začneme zalévat*).
- 6.2 Slovesa *pobavit* a *postrašit* jsou dokonavá, sloveso *počítat* je nedokonavé (např. *budu počítat*, *začneme počítat*).
- 6.3 Sloveso *rozdat* je dokonavé, slovesa *rozčilovat* a *rozebírat* jsou nedokonavá (např. *budu rozčilovat*, *začneme rozčilovat*; *budu rozebírat*, *začneme rozebírat*).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 7–11

(1) Jízdu nejkrásnějším úsekem švýcarských Alp, během níž překonáte 291 mostů a projedete 91 tunely – to vám nabízí Ledovcový expres. Tento unikátní vlak se na svou první cestu vydal 25. června 1930: z obce Zermatt vyjel přesně v půl osmé ráno a do cíle, jímž byla obec Svatý Mořic, dorazil přibližně po jedenácti hodinách. Nádherné scenérie tehdy obdivovalo 70 pasažérů a o jejich pohodlí se starala několikačlenná posádka.

Po této trase Ledovcový expres zprvu jezdil jen v letních měsících, v zimě totiž kvůli velkému množství sněhu hrozily laviny. Jeho celoroční provoz umožnil až tunel Furka, otevřený v roce 1982. O jedenáct let později došlo k zásadní proměně vlakové soupravy Ledovcového expresu: poprvé byly použity panoramatické vagóny, které kromě klasických oken měly také částečně prosklenou střechu, zaručující turistům lepší výhled.

Dnes Ledovcový expres jezdí v letních měsících z Zermattu do Svatého Mořice dvakrát denně. Trasu mezi urazí zhruba za osm hodin, po cestě zastavuje v několika stanicích (např. v malebném městě Chur). Nejkrásnější panorámata jsou prý okolo průsmyku Oberalp, jenž je se svou nadmořskou výškou 2033 metrů zároveň nejvýše položeným místem celé železniční trasy. Z obce Thusis do Svatého Mořice jede vlak po tzv. Albulské dráze. Ta se pyšní odvážnými architektonickými konstrukcemi, díky nimž vlak překoná tisícimetrový výškový rozdíl mezi těmito městečky.

(2) Chcete-li zažít jízdu v panoramatickém vagónu Ledovcového expresu, musíte si předem koupit nejen jízdenku, ale i místenku. Počítejte s tím, že budete muset sáhnout hlouběji do kapsy, zážitek ale stojí za to. Rozhodně to zkuste. Pokud budete chtít absolvovat celou trasu (tzn. Zermatt – Svatý Mořic) například v červnu 2026, základní ceny bez slevy budou následující:

	jízdenka
třída Excellence	272 CHF
1. třída	272 CHF
2. třída	159 CHF

	místenka
třída Excellence	540 CHF
1. třída	54 CHF
2. třída	54 CHF

Vysvětlivky: CHF – zkratka pro švýcarský frank (1 CHF = cca 27 Kč); místenka – rezervace konkrétního sedadla

(Vzhledem k povaze jedné z úloh není zdroj výchozího textu uveden.)

max. 2 body

7 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (7.1–7.4), zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), nebo ne (N).

	A	N
7.1 Dne 25. 6. 1930 Ledovcový expres dojel do Svatého Mořice kolem 18.30.	☒	☐
7.2 Při historicky první jízdě Ledovcového expresu bylo v tomto vlaku celkem 70 osob.	☐	☒
7.3 Albulská dráha, nacházející se mezi městečky Thusis a Svatý Mořic, je dlouhá tisíc metrů.	☐	☒
7.4 Panoramatické vagóny Ledovcového expresu, které mají částečně prosklenou střechu, byly poprvé použity v 90. letech minulého století.	☒	☐

Komentář

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

8 Ve kterém z následujících úseků výchozího textu se nevyskytuje předložka?

- A) díky nimž vlak překoná
- ☒ B) musíte si předem koupit
- C) jsou prý okolo průsmyku
- D) kvůli velkému množství sněhu

Komentář

Předložky jsou v posuzovaných úsecích vyznačeny zeleně.

9 **Tvrzení:** Pokud bude v červnu 2026 člověk cestovat Ledovcovým expresem z obce Zermatt do obce Svatý Mořic a nebude mít žádnou slevu, *****.

Kterou z následujících možností je nutné doplnit na vynechané místo (***) ve výše uvedeném tvrzení, aby toto tvrzení bylo v souladu s informacemi obsaženými ve výchozím textu?**

- ☒ A) za jízdu 2. třídou zaplatí více než 200 CHF
- B) za jízdu 1. třídou zaplatí méně než 300 CHF
- C) jízda ve třídě Excellence ho vyjde přesně 10krát draž než jízda v 2. třídě
- D) jízda ve třídě Excellence ho vyjde na stejnou částku jako jízda v 1. třídě

Komentář

Ve výchozím textu je uvedeno, že chce-li se člověk svést Ledovcovým expresem, musí si vždy předem *koupit nejen jízdenku, ale i místenku*. Základní ceny pro trasu Zermatt – Svatý Mořic jsou podle informací obsažených v textu následující:

- jízda 1. třídou stojí celkem 326 CHF (272 CHF jízdenka + 54 CHF místenka);
- jízda 2. třídou stojí celkem 213 CHF (159 CHF jízdenka + 54 CHF místenka);
- jízda třídou Excellence stojí celkem 812 CHF (272 CHF jízdenka + 540 CHF místenka).

10 Které z následujících tvrzení nejlépe odpovídá druhé části výchozího textu?

- A) Autor textu zde zpochybňuje, že jízda Ledovcovým expresem je drahá, a proto čtenářům přikazuje ji absolvovat.
- B) Autor textu zde připouští, že jízda Ledovcovým expresem není levná, ale i tak čtenářům přikazuje ji absolvovat.
- C) Autor textu zde zpochybňuje, že jízda Ledovcovým expresem je drahá, a proto čtenářům doporučuje ji absolvovat.
- ☒ D) Autor textu zde připouští, že jízda Ledovcovým expresem není levná, ale i tak čtenářům doporučuje ji absolvovat.

Komentář

Autor výchozího textu sice připouští, že jízda Ledovcovým expresem není levná (použil ustálené slovní spojení *sáhnout hlouběji do kapsy*, které má význam *muset zaplatit mnoho peněz*), nicméně zároveň uvádí, že tento *zážitek stojí za to*. Komunikačním záměrem autora je tedy doporučit čtenářům, aby absolvovali jízdu Ledovcovým expresem (věta *Rozhodně to zkuste* má v daném kontextu význam *Rozhodně byste to měli zkusit*).

max. 2 body

- 11 Na vynechané místo (●●●●) ve výchozím textu je nutné doplnit slovní spojení **obě obce**, a to tak, aby příslušná věta byla spisovná, gramaticky i pravopisně správná a smysluplná. Doplňte větu v záznamovém archu tak, aby vyhovovala všem výše uvedeným podmínkám.

Komentář

Z posuzované věty *Trasu mezi ●●●● urazí zhruba za osm hodin* vyplývá, že předložka *mezi* se musí pojit se 7. pádem: *trasu mezi čím? → mezi oběma obcemi*.

max. 2 body

- 12 Rozhodněte o každém z následujících větných celků (12.1–12.4), zda je v něm správně zapsána interpunkce (A), nebo ne (N).

	A	N
12.1 Bratr si večer nenařídil budík, a tak není divu, že mu ráno ujel autobus.	☒	☐
12.2 Mluví tiše, aby nikoho nevzbudila a při tom rychle skládá věci do batohu.	☐	☒
12.3 Myslel si, že má celou akci pod kontrolou, záhy se však ukázalo, že tomu tak vůbec není.	☒	☐
12.4 Přijali jsme nová preventivní opatření, díky kterým se na případné jarní záplavy, lépe připravíme.	☐	☒

Komentář

- 12.1 Mezi první a druhou větou hlavní se uplatňuje poměr důsledkový, čárka před spojovacím výrazem *a tak* je tedy napsána správně. Třetí věta souvětí je vedlejší a od věty hlavní je správně oddělena čárkou.
- 12.2 Souvětí se skládá ze tří vět: první věta je hlavní (*Mluví tiše*), druhá věta je vedlejší (*aby nikoho nevzbudila*) a třetí věta je hlavní (*a při tom rychle skládá věci do batohu*). Věta vedlejší musí být od vět hlavních oddělena čárkami. Správný zápis interpunkce: *Mluví tiše, aby nikoho nevzbudila, a při tom rychle skládá věci do batohu*.
- 12.3 Souvětí se skládá ze čtyř vět: první věta je hlavní (*Myslel si*), druhá věta je vedlejší (*že má celou akci pod kontrolou*), třetí věta je hlavní (*záhy se však ukázalo*) a čtvrtá věta je vedlejší (*že tomu tak vůbec není*). Věty vedlejší musí být od vět hlavních odděleny čárkami.
- 12.4 Druhá věta souvětí je vedlejší: přísudek *připravíme se* je rozvíjen mj. předmětem *na záplavy*, čárka mezi těmito větnými členy je nadbytečná. Správný zápis interpunkce: *Přijali jsme nová preventivní opatření, díky kterým se na případné jarní záplavy lépe připravíme*.

max. 2 body

- 13 Vypište z každé z následujících vět (13.1 a 13.2) základní skladební dvojici.

(Základní skladební dvojice musí být zapsány pravopisně správně.)

- 13.1 Davy lidí se minulý týden účastnily demonstrace proti potlačování lidských práv.
- 13.2 Komentovaná degustace netradičních zmrzlin během posezení v této kavárně byla opravdu nevšedním zážitkem.

Řešení

13.1 podmět – **davy**; přísudek – **se účastnily**

13.2 podmět – **degustace**; přísudek – **byla zážitkem**

3 body

14 Seřadte jednotlivé části textu (A–F) tak, aby byla dodržena textová návaznost.

A) Vylezl z postele, sešel do přízemí a poslouchal. Všude panovalo ticho. Max se rozhodl podívat ještě do sklepa. Otevřel dveře a opatrně sestoupil o schod, pak o další a postupně se dostal až dolů. Vtom se ozvala další rána.

B) *Prásk!* Hlasitá rána vytrhla Maxe ze spánku. Ospalá zmatenost byla tatam. Chlapec zrychleně dýchal. Je snad dole někdo?

C) Její světlo ozářilo zvláštní výjev. Na stěně malé místnosti byly přilepené plakáty: fotbalista Ronaldo a komiksový hrdina Aquaman. Když Max přistoupil blíž, ucítil pod nohama cosi měkkého.

D) Nikdo neodpovídal. Max se naposledy rozhlédl. Nic. Už se chystal otočit, náhle však jeho pozornost upoutal výklenek. Namířil baterku přímo do něj. Docela vzadu byla zmuchlaná přikrývka. Když za ni trhl, vykoukly na něj dvě vyděšené oči neznámého kluka.

E) Stál na tátově karimatce. Vzápětí posvítil na zem a po zátylku mu přeběhl mráz. Pod plakáty ležel nedojedený banán. „Je tady někdo?“ zavolal Max.

F) Nějaká krabice spadla na podlahu. Zničehonic odněkud ze tmy vyskočil kocour. „Takže tos byl ty!“ řekl Max a už se chtěl vrátit, když vtom si všiml malých dvířek ve zdi. Odsunul velikou bednu, otevřel dvířka a rozsvítil baterku, aby prozkoumal prostor za nimi.

(K. Marshová: Kluk odnikud; upraveno)

Řešení

14.1 **B)**

14.2 **A)**

14.3 **F)**

14.4 **C)**

14.5 **E)**

14.6 **D)**

B) *Prásk!* Hlasitá rána vytrhla Maxe ze spánku. Ospalá zmatenost byla tatam. Chlapec zrychleně dýchal. Je snad dole někdo? **A)** Vylezl z postele, sešel do přízemí a poslouchal. Všude panovalo ticho. Max se rozhodl podívat ještě do sklepa. Otevřel dveře a opatrně sestoupil o schod, pak o další a postupně se dostal až dolů. Vtom se ozvala další rána.

F) Nějaká krabice spadla na podlahu. Zničehonic odněkud ze tmy vyskočil kocour. „Takže tos byl ty!“ řekl Max a už se chtěl vrátit, když vtom si všiml malých dvířek ve zdi. Odsunul velikou bednu, otevřel dvířka a rozsvítil baterku, aby prozkoumal prostor za nimi. **C)** Její světlo ozářilo zvláštní výjev. Na stěně malé místnosti byly přilepené plakáty: fotbalista Ronaldo a komiksový hrdina Aquaman. Když Max přistoupil blíž, ucítil pod nohama cosi měkkého. **E)** Stál na tátově karimatce. Vzápětí posvítil na zem a po zátylku mu přeběhl

mráz. Pod plakáty ležel nedojedený banán. „Je tady někdo?“ zavolal Max. **D)** Nikdo neodpovídal. Max se naposledy rozhlédl. Nic. Už se chystal otočit, náhle však jeho pozornost upoutal výklenek. Namířil baterku přímo do něj. Docela vzadu byla zmuchlaná přikrývka. Když za ni trhl, vykoukly na něj dvě vyděšené oči neznámého kluka.

1 bod

15 Větný celek: ***** , kterým bychom se při výběru cyklistické helmy měli řídit, je bezpečnost, nikoli cena.

Kterou z následujících možností je nutné doplnit na vynechané místo (***) ve výše uvedeném větném celku, aby byl gramaticky správný?**

- A) Nejdůležitějšího ukazatele
- ☒ B) Nejdůležitějším ukazatelem
- C) K nejdůležitějšímu ukazateli
- D) Mezi nejdůležitější ukazatele

Komentář

Ve větě hlavní (***** je bezpečnost, nikoli cena) je užito sloveso *být* ve významu *něco* (tj. bezpečnost) je *něčím* (tj. nejdůležitějším ukazatelem).

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOZE 16

TEXT 1

Národní divadlo přijme jevištní techniky (stavba a demontáž scény, příprava a umísťování rekvizit apod.). Očekáváme časovou flexibilitu (hraje se o víkendech i o svátcích) a fyzickou zdatnost. Kontakt: nabor@narodnidivadlo.cz.

TEXT 2

Naše firma = instalace žaluzií a rolet + zkušený montéři. Jsme časově flexibilní (montáž lze provést i o víkendech či svátcích). Více na www.zaluzie-dvorak.cz.

1 bod

16 Které z následujících tvrzení nejlépe vystihuje jak TEXT 1, tak TEXT 2?

(Oba posuzované texty jsou kompletní.)

- A) Účelem každého z těchto textů je nabídnout konkrétní službu.
- B) Účelem každého z těchto textů je sehnat zaměstnance na konkrétní pozici.
- ☒ C) Účelem TEXTU 1 je sehnat zaměstnance na konkrétní pozici, účelem TEXTU 2 je nabídnout konkrétní službu.
- D) Účelem TEXTU 1 je nabídnout konkrétní službu, účelem TEXTU 2 je sehnat zaměstnance na konkrétní pozici

Komentář

V TEXTU 1 je zájemcům nabízena konkrétní pracovní pozice (jevištní technik), uveden je zde i stručný popis pracovní náplně. V TEXTU 2 firma nabízí zákazníkům konkrétní službu (instalaci žaluzií a rolet), kterou vykonávají zaměstnanci této firmy (zkušený montéři).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 17

Minulý týden jsme při občanské výchově dostali zajímavý úkol. Měli jsme pomocí prezentace představit místo, které souvisí s našimi současnými koníčky. Už od dětství jsem fascinován melodiemi a **rytmi**, proto jsem ihned věděl, že spolužákům přiblížím České muzeum hudby, které jsem loni navštívil.

Toto muzeum schraňuje ve svých sbírkách více než sedm set exponátů. Kromě cenných hudebních nástrojů jsou zde k vidění také předměty, které kdysi patřily nejvýznamnějším osobnostem z hudebního světa. Za zmínku stojí třeba věci z **Dvořákovi** pozůstalosti, mezi něž patří originální (a dost **oběmné**) rukopisy jeho děl. Návštěvník postupně prochází sály, které jsou věnované klávesovým, **struným** a dalším nástrojům. Zaujalo mě například to, že na harfu se zpravidla nehraje malíčkem, protože je příliš krátký a slabý. Mezi nejzajímavější vystavená díla se pak zařadily skleněné harmoniky, které pocházejí z přelomu 18. a 19. století.

(inspirováno textem na www.kudyznudy.cz)

max. 4 body

17 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou v něm zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

(Slova запиšte bezchybně, a to ve stejném tvaru, v němž jsou užitá v textu. Podtržené výrazy jsou zapsány správně. Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.)

Komentář

- Podstatné jméno *rytmus* se skloňuje podle vzoru *hrad* (*fascinován rytmy* jako *fascinován hrady*).
- Slovo *Dvořákovy* je ve výchozím textu tvarem přídavného jména přivlastňovacího, jímž je rozvíjeno podstatné jméno rodu ženského (*pozůstalost*) užitá v 2. pádě čísla jednotného.
- Přídavné jméno *objemný* je příbuzné se slovem *objímat*, které bylo utvořeno od slovesného základu *-jímat* předponou *ob-*.
- Přídavné jméno *strunný* je odvozeno od podstatného jména *struna* pomocí přípony *-ný*.

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 18–23

TEXT 1

(1) Blázni nemají rozum, pomyslí si VRCHNÍ SESTRA. Tak například ten NOVÝ PACIENT. „Pustte mě ven,“ volá na ni už asi po sté. Mluví sice rozčileně, ale nekleje, to se musí nechat. Jen stále vykřikuje: „Pustte mě ven z téhle zpropadené rakve!“

„To není rakev, pane Kippersalte,“ pronese sestra znuděným, ale konejšivým tónem. „Rakev by přece neměla po stranách otvory, **abyste** mohl dýchat a abych já viděla, že nemáte žádné těžkosti...“

„Žádné těžkosti?“ Muž ležící v těsné, pohyb omezující bedně se náhle začne smát. „Ležíte na čistém povrchu, můžete částečně změnit pozici a hýbat rukama. A nekřičte pořád. Tato ohrádka je jistě lepší než svěrací kazajka,“ vysvětluje sestra.

„Ohrádka! Takhle tomu říkáte? A kdy mě pustíte ven?“

„Až vás prohlídne doktor.“

„Doktor? Vždyť vám opakovaně říkám, že já jsem doktor!“

„To není pravda, pane Kippersalte. Podle našich záznamů jste majitel obchodu,“ odvětlá sestra ostrým tónem a do karty pacienta si zapíše: *****

„Nejsem žádný pan Kippersalt. Proč nikdo v této příšerné instituci nechápe, že mě **sem** zavřeli kvůli nějakému nedorozumění? Pracuji jako lékař a jmenuji se Watson!“

(2) Sestra vidí, jak se muži rozčilením ježí knír. Zhluboka se nadechne a sarkasticky pronese: „Řada našich pacientů se domnívá, že jsou někým jiným. Představte si, že na oddělení máme i Sherlocka Holmese! Zajímalo by mě, jestli vám to dosvědčí.“

„Okamžitě volejte Scotland Yard!“ důrazně požaduje nový pacient. „Inspektor Lestrade vám stoprocentně potvrdí, že jsem Watson.“

(3) Zatelefonovat? A čím? Jako by tady, daleko na sever od Londýna, mohl být tak moderní vynález. Ten muž se snad domnívá, pomyslí si sestra, že ho z našeho ústavu pro choromyslné propustíme. „Tiše,“ začne šeptat, jako by uklidňovala dítě. Je jí ho líto. Zdá se jí totiž, že kdyby býval nepřišel o rozum, byl by to vážně hodný člověk.

(N. Springerová: Enola Holmesová. Případ zlověstných kytic; upraveno)

TEXT 2

Sousloví je ustálené spojení dvou nebo více slov, které se používá jako jeden celek s vlastním významem, např. *koupila hrubou mouku*. Žádnou část sousloví nelze nahradit synonymem, význam slovního spojení by se totiž změnil nebo by vzniklo velmi nezvyklé slovní spojení, např. *koupila drsnou mouku*.

max. 2 body

18 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (18.1–18.4), zda jednoznačně vyplývá z TEXTU 1 (A), nebo ne (N).

	A	N
18.1 Vrchní sestra vyhrožovala novému pacientovi, že pokud bude stále vykřikovat, dá jí mu opět svěrací kazajku.	☐	☒
18.2 Londýn leží na jih od ústavu pro choromyslné, v němž se nachází muž, jemuž vrchní sestra říká pane Kippersalte.	☒	☐
18.3 Muži nazývanému pan Kippersalt se ulevilo, když se od vrchní sestry dozvěděl, že neleží ve skutečné rakvi, a proto se začal smát.	☐	☒
18.4 Zatímco nový pacient požadoval, aby jeho identitu potvrdil inspektor Lestrade ze Scotland Yardu, vrchní sestra se rozhodla za tímto účelem kontaktovat Sherlocka Holmese.	☐	☒

Komentář

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou v TEXTU 1 vyznačeny příslušnou barvou.

19 Vypište z druhé části TEXTU 1 dva větné členy, a to:**19.1 příslovečné určení místa;****19.2 příslovečné určení času.**

(Vypište pouze požadované větné členy; pokud vypíšete skladební dvojici, např. přívlastek + příslovečné určení, bude to považováno za chybu.)

Komentář

Príslovečné určení je větný člen, který rozvíjí sloveso, přídavné jméno nebo příslovce a jehož tvar není řídícím větným členem řízen.

19.1 kde máme i Sherlocka Holmese? → **na oddělení**

19.2 kdy se má volat Scotland Yard? → **okamžitě**

1 bod**20 Které z následujících tvrzení o slovních spojeních zapsaných v TEXTU 1 velkými písmeny je pravdivé?**

(Úlohu řešte na základě definice uvedené v TEXTU 2.)

- ☒ A) Pouze jedno z těchto slovních spojení je sousloví, a to *vrchní sestra*.
- ☐ B) Pouze jedno z těchto slovních spojení je sousloví, a to *nový pacient*.
- ☐ C) Jak slovní spojení *vrchní sestra*, tak slovní spojení *nový pacient* jsou sousloví.
- ☐ D) Ani slovní spojení *vrchní sestra*, ani slovní spojení *nový pacient* nejsou sousloví.

Komentář

- *Vrchní sestra* je sousloví, které označuje konkrétní pracovní pozici ve zdravotnictví. Žádnou část tohoto sousloví nelze nahradit synonymem, došlo by k zásadní změně významu, např. *stala se horní sestrou na chirurgii*.
- Slovní spojení *nový pacient* obecně označuje pacienta, který byl k léčbě přijat teprve nedávno. Pokud některou složku tohoto slovního spojení vyjádříme synonymně, jeho význam zůstane zachován, např. *nový marod; nově přijatý pacient*.

1 bod**21 Které z následujících tvrzení o slovech podtržených v TEXTU 1 není pravdivé?**

- ☒ A) Slovo *těsný* je v textu užito ve významu *lišící se malým rozdílem*.
- ☐ B) Slovo *jistě* je v textu užito ve významu *nepochybně, určitě*.
- ☐ C) Slovo *ostrý* je v textu užito ve významu *vyznačující se přísností*.
- ☐ D) Slovo *vážně* je v textu užito ve významu *opravdu, skutečně*.

Komentář

Slovo *těsný* je v TEXTU 1 užito ve významu *zaujímající malý prostor, omezený na malý prostor*. Význam *lišící se malým rozdílem* má toto slovo např. ve slovním spojení *těsné vítězství* (tj. mezi vítězem a poraženým nebyl výrazný rozdíl).

1 bod**22 Která z následujících možností nejspíše patří na vynechané místo (*****) v TEXTU 1?**

- ☒ A) Trvá na svých představách.
- ☐ B) Upouští od svých představ.
- ☐ C) Trvám na tom, že je doktor.
- ☐ D) Upouštím od toho, že je doktor.

Komentář

Vynechanému místu předchází rozhovor nového pacienta s vrchní sestrou: pacient jí tvrdí, že je doktor (*Vždyť vám opakovaně říkám, že já jsem doktor!*), vrchní sestra jeho tvrzení vyvrací (*Podle našich záznamů jste majitel obchodu.*). Následně si zapíše postřeh, který učinila na základě tohoto rozhovoru, tedy že pacient *trvá na svých představách*.

1 bod

23 Které z následujících tvrzení o výrazech tučně vyznačených v TEXTU 1 je pravdivé?

- A) Jak výraz *abyste*, tak výraz *sem* jsou v daném kontextu spisovné.
- B) Jak výraz *abyste*, tak výraz *sem* jsou v daném kontextu nespisovné.
- C) V daném kontextu je výraz *abyste* spisovný a výraz *sem* je nespisovný (spisovně by bylo *jsem*).
- D) V daném kontextu je výraz *abyste* nespisovný (spisovně by bylo *aby jste*) a výraz *sem* je spisovný.

Komentář

- Výraz *abyste* vznikl spojením spojky *a* s pomocným slovesem *být* užitým v 2. osobě čísla množného způsobu podmiňovacího (*a + byste*). Jediná pravopisně správná a také spisovná podoba je *abyste* (zápis *aby jste* je chybný).
- Výraz *sem* je v daném kontextu spisovné příslovce s významem *na toto místo*.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 24

poutník	polobůh	požárník	podkoní
poštačka	podivínka	policista	poddaný
polárník	podnájemník	pocestný	poustevnice

max. 3 body

24 Vypište z výchozího textu tři slova, z nichž každé obsahuje předponu *po-*.

(Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.)

Komentář

- **podivínka** (kořen *div*)
- **požárník** (kořen *žár*)
- **pocestný** (kořen *cest*)

Slova *poutník*, *poštačka*, *polárník*, *policista*, *poustevnice* neobsahují žádnou předponu. Slova *podnájemník*, *podkoní*, *poddaný* obsahují předponu *pod-*. Slovo *polobůh* je složené ze slov *půl* a *bůh*.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 25–28

Víte, jak vznikla žvýkačka? Její stopy překvapivě sahají až do neolitu. Svědčí o tom kousek pryskyřice s otisky lidských zubů, starý několik tisíc let. Naši předkové ovšem žvýkali leccos. Třeba u Mayů byla oblíbená čikle (hmota získávaná ze stromu zapota obecná), severoameričtí indiáni zase žvýkali smrkovou pryskyřici.

Právě z pryskyřice vyrobil roku 1848 americký obchodník John Curtis první žvýkačku určenou k prodeji. Byla ale hodně tuhá a moc dobře nechutnala. **Svou** další žvýkačkou ze slazeného parafínu¹ Curtis zaujal zákazníky více, ani tento výrobek se však nestal hitem. Mnohem úspěšnějším průkopníkem byl Thomas Adams. **Tento vynálezce začal experimentovat s čiklím, jelikož chtěl vyvinout materiál vhodný pro výrobu pneumatik.** Po více než roce pokusů mu bylo jasné, že původní plán nevyjde, proto roku 1869 začal z čikle vyrábět žvýkačky. Kupodivu šly na odbyt. Dva roky poté si Adams nechal patentovat stroj na výrobu žvýkaček a díky **němu** rozjel produkci těchto cukrovinek ve velkém.

V minulém století došlo k několika inovacím, například roku 1906 vznikla pevnější žvýkačka určená k tvoření bublin (mimořádně – průměr dosud největší žvýkačkové bubliny na světě je 58,4 cm), *****. Žvýkačky jsou populární dodnes. **V USA je například průměrná roční spotřeba žvýkaček 200 kusů na osobu, což je zhruba o 70 kusů na osobu více než v České republice.**

¹ Parafín je voskovitá látka, získávaná z ropy nebo uhlí.

(www.stoplusjednicka.cz, www.reflex.cz; upraveno)

max. 2 body

25 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (25.1–25.4), zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), nebo ne (N).

	A	N
25.1 Oblíbenou hmotou, kterou žvýkali Mayové, byla čikle neboli zapota obecná.	☐	☒
25.2 V České republice je průměrná roční spotřeba žvýkaček menší než 150 kusů na osobu.	☒	☐
25.3 První experiment, který Thomas Adams provedl s čiklím, se uskutečnil dříve než v roce 1869.	☒	☐
25.4 Dosud největší žvýkačková bublina na světě, která měla průměr 58,4 cm, byla vytvořena v roce 1906.	☐	☒

Komentář

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

1 bod

26 Které z následujících tvrzení o souvětí podtrženém ve výchozím textu je pravdivé?

- A) Věta vedlejší zde vyjadřuje způsob, jak začal vynálezce experimentovat s čiklím.
- B) Věta vedlejší zde vyjadřuje způsob, jak chtěl vynálezce vyvinout určitý materiál.
- ☒ C) Věta vedlejší zde vyjadřuje příčinu toho, proč začal vynálezce experimentovat s čiklím.
- D) Věta vedlejší zde vyjadřuje příčinu toho, proč chtěl vynálezce vyvinout určitý materiál.

Komentář

Věta *jelikož chtěl vyvinout materiál vhodný pro výrobu pneumatik* je vedlejší věta přísluvečná příčinná a odpovídá na otázku *Proč začal vynálezce experimentovat s čiklím?*

27 Na vynechané místo (*****) ve výchozím textu patří úsek, který obsahuje sloveso *nahradit* ve tvaru 3. osoby čísla jednotného způsobu oznamovacího času minulého rodu trpného. Který z následujících úseků na toto místo patří?

- A) časem by také přírodní materiál nahradil uměle vyrobený
- B) časem by také přírodní materiál nahrazoval uměle vyrobený
- ☒ C) časem byl také přírodní materiál nahrazen uměle vyrobeným
- D) časem byl také přírodní materiál nahrazován uměle vyrobeným

Komentář

- *Nahradil by* je tvarem slovesa *nahradit*, konkrétně jde o tvar 3. osoby čísla jednotného způsobu podmiňovacího rodu činného.
- *Nahrazoval by* je tvarem slovesa *nahrazovat*, konkrétně jde o tvar 3. osoby čísla jednotného způsobu podmiňovacího rodu činného.
- *Byl nahrazován* je tvarem slovesa *nahrazovat*, konkrétně jde o tvar 3. osoby čísla jednotného způsobu oznamovacího rodu trpného.

28 Které z následujících tvrzení o zájmenech tučně vyznačených ve výchozím textu je pravdivé, vezmeme-li v potaz také smysl sdělení?

- ☒ A) Zájmeno *svou* něco přivlastňuje *Curtisovi*, zájmeno *němu* zastupuje slovo *stroj*.
- B) Zájmeno *svou* něco přivlastňuje *žvýkačce*, zájmeno *němu* zastupuje slovo *stroj*.
- C) Zájmeno *svou* něco přivlastňuje *Curtisovi*, zájmeno *němu* zastupuje slovo *Adams*.
- D) Zájmeno *svou* něco přivlastňuje *žvýkačce*, zájmeno *němu* zastupuje slovo *Adams*.

Komentář

- Ve větě *Svou další žvýkačkou ze slazeného parafínu Curtis zaujal zákazníky více se přivlastňovaná věc (žvýkačka) vztahuje ke Curtisovi, který je zároveň podmětem.*
- Ve větě *díky němu rozjel produkci těchto cukrovinek ve velkém* je podmět nevyjádřený, který je ale známý z předchozí věty (tj. Adams). Zájmeno *němu* tedy zastupuje slovo *stroj* (díky stroji rozjel Adams produkci cukrovinek ve velkém).

29 Která z následujících vět je zapsána pravopisně správně?

- A) Obě ženy **zklopily** hlavu.
- B) Tato událost nás velmi **zblížila**.
- C) Kolegové si **ztěžovali** na výplatu.
- ☒ D) Soud zprostil starostu všech obvinění.

Komentář

- Sloveso *sklopit* je odvozeno od slovesa *klopit* předponou *s-*, která naznačuje *směřování shora dolů*.
- Sloveso *sblížit* je odvozeno od slovesa *blížit* předponou *s-*, která naznačuje *směřování dohromady*.
- Sloveso *stěžovat si* má význam *projevovat nespokojenost*; jiné je sloveso *ztěžovat*, které má význam *znesnadňovat*. Psaní těchto slov je třeba si pamatovat.

30 Přiřadte k jednotlivým definicím (30.1–30.4) příklad (A–F), který patří na vynechané místo (***) v definici.**

(Při řešení posuzujte pouze spisovné tvary slov. Žádná možnost z nabídky A–F nesmí být přiřazena víckrát než jednou.)

- 30.1 **Podstatná jména typu I** (např. *auto*, *****) mají v 6. pádě čísla jednotného dva náležité tvary: jeden končí na -ě, druhý končí na -u. B)
- 30.2 **Podstatná jména typu II** (např. *mango*, *****) se skloňují převážně podle vzoru *město*, v 6. pádě čísla množného však nekončí na -ech (*městech*), ale na -ách. A)
- 30.3 **Podstatná jména typu III** (např. *vejce*, *****) se skloňují převážně podle vzoru *moře*, v 2. pádě čísla množného však nekončí na -í (*moří*), ale na souhlásku. E)
- 30.4 **Podstatná jména typu IV** (např. *sklo*, *****) se skloňují převážně podle vzoru *město*, když se však u nich tvoří tvar 2. pádu čísla množného, mezi koncové souhlásky se vkládá tzv. vkladné e (např. *skel*). F)

- A) *víko*
 B) *pivo*
 C) *srdce*
 D) *rádio*
 E) *letišť*
 F) *mužstvo*

Komentář

posuzované slovo	vzor	tvar 6. pádu čísla jednotného	tvar 2. pádu čísla množného	tvar 6. pádu čísla množného
<i>víko</i>	<i>město</i>	<i>víku</i>	<i>vík</i>	<i>víkách</i>
<i>pivo</i>	<i>město</i>	<i>pivě, pivu</i>	<i>piv</i>	<i>pivech</i>
<i>srdce</i>	<i>moře</i>	<i>srdci</i>	<i>srdcí</i>	<i>srdcích</i>
<i>rádio</i>	<i>město</i>	<i>rádiu</i>	<i>rádií</i>	<i>rádiích</i>
<i>letišť</i>	<i>moře</i>	<i>letišti</i>	<i>letišť</i>	<i>letišťích</i>
<i>mužstvo</i>	<i>město</i>	<i>mužstvu</i>	<i>mužstev</i>	<i>mužstvech</i>